

Sprawozdanie

komisyi bankowej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie zezwolenia na zaciągnięcie w Banku krajowym przez gminę miasta Podgórza pożyczki w sumie 30.000 zł. w. a. w obligacjach komunalnych.

Wysoki Sejmie!

Na podstawie dwukrotnych uchwał Rady gminnej z dnia 23. Sierpnia i 18. Grudnia 1884. r., zatwierdzonych dwukrotnymi uchwałami Wydziału powiatowego, wniosła Zwierzchność gminy miasta Podgórza dnia 16. Maja 1885. l. 1.510 do Banku krajowego prośbę, o udzielenie pożyczki w kwocie 30.000 zł. w. a. w obligacjach komunalnych na cel wybudowania pieca systemu Hoffmana, służącego do wypalania wapna, oraz na cel wykończenia drogi z szynami żelaznemi do tegoż pieca prowadzić mającej.

Na wniosek Dyrekcyi uchwaliła Rada nadzorcza Banku krajowego na posiedzeniu z dnia 7. Czerwca 1885. przyznać gminie żądaną pożyczkę z zastrzeżeniem zatwierdzenia uchwały Rady gminnej przez pełną Reprezentację powiatową.

Według przedostatniego ustępu §. 36. statutu Banku krajowego, podlegają pożyczki komunalne, udzielane gminom, a w części lub w całości spłacalne za pomocą dodatków do podatków, zatwierdzeniu ze strony Wydziału krajowego.

Stosując się do powołanego dopiero postanowienia statutu, przedłożyła tedy Dyrekcyja Banku krajowego akta powyższej pożyczki Wydziałowi krajowemu, upraszając, by tenże w zakresie własnym zatwierdził powołaną wyżej uchwałę Rady nadzorczej z dnia 7. Czerwca 1885. roku.

W sprawozdaniu swoim do Rady nadzorczej, a następnie do Wydziału krajowego, podnosi Dyrekcyja Banku krajowego, że udzielić się mająca pożyczka komunalna w sumie 30.000 zł. z doliczeniem poprzednio przez gminę zaciągniętych pożyczek przenosi wprawdzie sumę 100.000 zł., że wszelako poprzednio zaciągnięte pożyczki nie są komunalnemi, i dla tego według zdania Dyrekcyi bankowej, do którego przystąpiła także Rada nadzorcza, nie ma do niniejszego wypadku zastosowania ostatni ustęp §. 36. statutu Banku krajowego, który brzmi:

„Pożyczki komunalne, przewyższające wraz z poprzednio może zaciągniętymi pożyczkami komunalnemi kwotę 100.000 zł. w. a., udzielane będą tylko za zezwoleniem Sejmu, uchwalonem na wniosek Wydziału krajowego.“

Wszakżeż Wydział krajowy postanowił dnia 15. Czerwca 1885. l. 28.645 przedłożyć sprawę niniejszą Wysokiemu Sejmowi, „gdyż żądana pożyczka 30.000 zł. łącznie z poprzednio już zaciągniętymi pożyczkami przenosi sumę 100.000 zł. w. a.“

Stan rzeczy przedstawia się na podstawie aktów, jak następuje :

Gmina miasta Podgórze posiada według inwentarza majątek, a mianowicie :

1. w realnościach		159.821 zł. 42 ct.
2. w gruntach		63.637 „ 85 „
3. prawo propinacyi		160.000 „ — „
4. a) papiery wartościowe publiczne	36.098 zł. 50 ct.	
b) wierzytelności ze skryptów dłużnych	13.856 „ 44 „	49.954 „ 94 „
5. Reszta kasowa należąca do majątku zakładowego		9.635 „ 91 „
6. fundusze zakładów gminnych		33.998 „ 65 „
7. ruchomości		6.341 „ 72 „
	Razem	<u>483.390 zł. 49 ct.</u>

Majątek ten jest obciążony :

1. pożyczką Banku austro-węgierskiego na realnościach l. 95 i 192 intabulowaną	24.000 zł.	
2. pożyczką kasy oszczędności w Krakowie na realnościach l. 152, 192 i 202 intabulowaną	15.000 „	
3. pożyczką tejże kasy na tychże realnościach intabulowaną	38.000 „	
4. pożyczką na zastaw papierów wartościowych w wykazie majątku powyżej ad 4. a) wymienionych	11.500 „	88.500 „ — „
	pozostaje tedy czystego majątku	<u>394.890 zł. 49 ct.</u>

Od tej wartości czystego majątku potrąca wszelako Dyrekcya Banku krajowego niektóre pozycye, bądź to jako do pokrycia służyć nie mogące (jak fundusze zakładów gminnych), bądź też jako nieco problematyczne (n. p. ruchomości i inne), i ocenia czysty majątek gminy, mogący służyć celem zabezpieczenia pożyczki, na sumę przeszło 300.000 zł. w. a., — w pierwszej zaś linii opiera bezpieczeństwo pożyczki na sumie opłacanych przez mieszkańców gminy podatków bezpośrednich.

Te podatki z trzechletniego przecięcia wynosiły 22.662 zł. 7 ct. w. a. rocznie, a od tej sumy dodatek gminny w wysokości 15% uczyniłby kwotę 3.400 zł. rocznie, która aż nadto wystarcza na spłatę obu półrocznych rat, wynoszących razem około 3.000 zł. rocznie.

Od wyż powołanej uchwały z d. 15. Czerwca 1885. l. 28.645, którą Wydział krajowy postanowił w myśl ostatniego ustępu §. 36. statutu bankowego sprawę niniejszą przedłożyć Wysokiemu Sejmowi, wniosła Dyrekcya Banku krajowego przedstawienie z dnia 18. Lipca 1885. r. do l. 36.851, upraszając, aby Wydział krajowy uznał, że w obecnym wypadku ingerencja Wysokiego Sejmu nie ma miejsca.

Przeciwko tejże uchwale Wydziału krajowego do l. 28.645/85 zwróciła się także Zwierzchność gminy miasta Podgórze z przedstawieniem z dnia 14. Listopada 1885. r. do l. 58.348.

Te przedstawienia opierają się na tem, że poprzednio zaciągnięte pożyczki gminy miasta Podgórze były udzielone bądź na hipotekę, bądź też na zastaw papierów publicznych, i nadto źródła dla ich pokrycia nie stanowią wcale opłaty publiczne, dla tego też żadną miarą nie mogą uchodzić jako pożyczki komunalne w znaczeniu, jakie tymże nadaje statut Banku krajowego.

Zwierzchność gminy miasta Podgórze wykazała nadto, że na karb hipotecznych pożyczek ad 1., 2. i 3. w sumie 77.000 zł. — ct.
splaciła tytułem kapitału 9.812 „ 56 „
że zatem dług kapitałny na realnościach intabulowany wynosi już
tylko sumę 67.187 zł. 44 ct.

która to suma z doliczeniem zaciągnąć się mającej pożyczki 30.000 zł. nie dosięga nawet kwoty 100.000 zł., albowiem zaliczki na zastaw papierów wartościowych opartej w sumie 11.500 zł. już wcale według zdania Zwierzchności gminnej za komunalną pożyczkę uważać nie można.

Mimo tych przedstawień pozostał Wydział krajowy przy swej poprzedniej uchwale do l. 28.645/85, gdyż nie czuł się powołanym do autentycznej interpretacji uchwały sejmowej z d. 21. Października 1884, dotyczącej ostatniego ustępu §. 36. statutu Banku krajowego.

Sprawozdanie powyższe Wydziału krajowego przekazał Wysoki Sejm do rozpoznania komisji bankowej, która w obec przedstawionego stanu rzeczy musiała rozpocząć swą pracę od zadania sobie pytania, czyli Wysoki Sejm w granicach kompetencji przyznanej mu w §. 36. statutu Banku krajowego jest powołanym do dania zezwolenia na udzielenie pożyczki, o jaką się rozchodzi.

^{1/1} W §. 36. statutu Banku krajowego, którego tekst dołącza się w dosłownem brzmieniu jako Alegat ^{1/1}, postanowiono, że przyznanie pożyczki komunalnej nastąpi za uchwałą Rady nadzorczej, powziętą na wniosek Dyrekcyi, a podlegającą nadto jeszcze zatwierdzeniu przez Wydział krajowy.

Tylko na wypadek, gdyby pożyczka komunalna wraz z poprzednimi pożyczkami komunalnymi przewyższała kwotę 100.000 zł., ma się Wydział krajowy odnieść do Sejmu o zezwolenie.

Powstaje tedy kwestya, co statut Banku krajowego rozumie pod wyrażeniem: „pożyczka komunalna?”

Nie może to być wątpliwem, jeżeli się zważy, że Bank krajowy według §. 3. statutu składa się z trzech odrębnych, ściśle od siebie rozróżnionych działów, t. j. działu hipotecznego, z działu komunalnego i z działu bankowego.

Dział hipoteczny obejmuje udzielanie pożyczek hipotecznych, mieszczących się w pierwszej połowie wartości hipoteki, na których oparte są wydawane przez Bank listy zastawne, — dział komunalny obejmuje udzielanie pożyczek gminom i powiatom w obligacjach komunalnych, — a dział bankowy obejmuje czynności należące do zwyczajnego trybu przedsiębiorstw bankierskich.

Otóż §. 36. statutu odnosi się wyłącznie tylko do działu komunalnego i nosząc napis „pożyczki komunalne“, używa zaraz na samym wstępie wyrażenia „pożyczki w obligacjach komunalnych gminom i powiatom udzielane“, zaś w całym tekście swoim na przemian mówi raz o pożyczkach komunalnych, a drugi raz o pożyczkach w obligacjach komunalnych, stawiając te wyrażenia na równi i uważając je jako synonima, czyli jako pojęcia identyczne.

Pożyczką komunalną nazywa tedy statut Banku krajowego taką pożyczkę, która przez Bank krajowy udzieloną została gminie lub powiatowi w obligacjach komunalnych, a stąd a contrario wypływa, że pożyczka wydana w innych walorach, a nie w obligacjach komunalnych, a zatem pożyczka hipoteczna lub zaliczka na lombard papierów pod żadnym względem za pożyczkę komunalną uważana być nie może.

Nadto źródła pokrycia dla pożyczki komunalnej nie stanowią bynajmniej nieruchomości będące przedmiotem ksiąg hipotecznych, ani też majątek ruchomy, lecz pokrycie to przedewszystkiem opiera się na dodatkach do podatków bezpośrednich, lub na innych opłatach z tytułu publicznego pobieranych.

Takie też, a nie inne, jest według powszechnie przyjętej praktyki, zwyczajne i techniczno-prawne znaczenie wyrazu „pożyczka komunalna“, i takie, a nie inne znaczenie nadano mu w ostatnim ustępie §. 36. statutu, w którym słowo „komunalnymi“ powtórnie nie bez zastanowienia i nie bez obmyślanej z góry racyi użyte, ma też swoje wybitne znaczenie, a mianowicie znaczenie ograniczenia, wykluczającego wręcz doliczanie do sumy zaciągnąć

się mającej pożyczki komunalnej takich poprzedzających pożyczek gminy, które inne specjalne mają źródła pokrycia, a nie były gminie udzielone w obligacjach komunalnych, i ani nawet w części nie są spłacalne za pomocą dodatków do podatków lub innych opłat publicznych. Mylą się tedy ci, którzy każdą bez wyjątku pożyczkę przez gminę zaciągniętą, pod miano pożyczki komunalnej subsumują.

Ta interpretacja zdaje się polegać na słownym niejako wykładzie wyrażenia „pożyczka komunalna“, czyli raczej na spolszczeniu tego wyrazu, a w takim rozumieniu „pożyczka komunalna“ znaczyłaby tyle, co pożyczka gminy.

Wszakże zwolennicy tego zapatrywania przeocząją, że §. 36. statutu nazywa pożyczkami komunalnymi nie tylko pożyczki gminom, ale także powiatom udzielane, a już ztąd wynika niewątpliwie, że statut Banku krajowego nie odnosił pojęcia pożyczki komunalnej do charakteru municypalnego czyli komunalnego strony, która pożyczkę zaciąga.

Gdyby bowiem chciano utrzymywać, że pożyczka udzielona gminie w obligacjach komunalnych nazywa się komunalną dla tego, że gmina takową zaciąga, w takim razie pożyczka w takichże obligacjach powiatowi przyznana, powinna być nazwana pożyczką powiatową.

Nie jest to zresztą zgodne z duchem języka, i nie jest w zwyczaju używać bez koniecznej potrzeby słów obcych, gdy je snadnie swojskimi zastąpić można, a przeto też wyrażenie „komuna“, a względnie „komunalny“ w miejsce wyrażenia „gmina“, a względnie „gminny“ wcale w języku polskim obywatelstwa nie uzyskało, czego dowodem, że ani w ustawie gminnej, ani też w powszechnem używaniu słowa te się nie przyjęły.

Jeżeli zatem statut bankowy mówi o pożyczkach komunalnych, to nie może mieć na oku pożyczek gminy w ogóle i w pospolitem tego słowa rozumieniu, tylko użył tego wyrazu w znaczeniu technicznem, a raczej przyjął go żywcem z języka niemieckiego, w którym słowo „Commundarlehnen“ ma znaczenie specjalne i ściśle określone, o czym świadczą analogiczne postanowienia statutu c. k. uprz. ogólnego austr. Zakładu kredytowego ziemskiego (art. 6. ust. 3. i art. 152), tudzież statutu c. k. uprz. galic. Zakładu kredyt. włościańskiego (art. 50).

Według powołanych artykułów udzielają te Zakłady gminom, powiatom i krajom pożyczek, bądź na hipotekę, bądź też na podstawie przypadających do poboru opłat publicznych (Umlagen).

Pożyczki na hipotekę w listach zastawnych gminom, powiatom lub krajom udzielane są pożyczkami hipotecznymi, a zaś pożyczki udzielane tymże w obligacjach komunalnych, działu dla pożyczek gminnych czyli komunalnych (Abtheilung für Gemeindedarlehen), są pożyczkami komunalnymi.

Na uwagę zasługuje także wzgląd na oczywisty zamiar prawodawcy, który uchwalając zastrzeżenie zawarte w ostatnim ustępie §. 36. stat. Banku krajowego, dążył widocznie do zapobiegania, aby gminy lub powiaty, nie mające wystarczających źródeł pokrycia w dochodach z tytułu publicznego pobieranych, nie obciążały nadmiernie opodatkowanych przez zaciąganie pożyczek wygórowanych, i dla tego tedy chciał Wysoki Sejm zawarować sobie w takich wypadkach głos decydujący, — a to tem bardziej, że w myśl §. 80. ustawy gminnej dodatki przenoszące 50% podatków bezpośrednich, a w myśl §. 23. ustawy o Rep. powiat. dodatki nad 40% do podatków bezpośrednich nie mogą być nakładane bez zezwolenia Sejmowego.

Zresztą nie zawadzi jeszcze wspomnieć, że jeżeli pożyczka na hipotekę przez gminę zaciągnięta także jest pożyczką komunalną, natenczas należało zaciągnięcie przez gminę takiejże pożyczki hipotecznej powyżej 100.000 zł. również uczynić zawisłem od zezwolenia Sejmowego.

Wbrew temu wszelakoż w myśl statutu i regulaminu dla Banku krajowego pożyczki hipoteczne udzielane komukolwiek, jeśli co do dóbr przenoszą sumę 50.000 zł., a co do domów

sumę 25.000 zł., wymagają jedynie przyzwolenia Rady nadzorczej Banku, nie ulegając już wcale dalszemu zatwierdzeniu ani ze strony Sejmu, ani nawet ze strony Wydziału krajowego.

Jeszcze jedną okoliczność podnieść by należało; gmina, która posiada nieruchomości do połowy wartości hipotecznym długiem w sumie 50.000 zł. obciążone, i oprócz tego papiery publiczne obciążone lombardową zaliczką, — niewyczerpującą przecież z natury rzeczy pełnej wartości realnej tychże efektów, — a nadto dysponuje nietkniętą siłą podatkową swych mieszkańców, w razie nieutrzymania się interpretacji naszej, byłaby w nierównie mniej korzystnem położeniu od innej gminy, nie posiadającej prócz siły podatkowej żadnego zgoła majątku. Pierwsza z tych gmin pomimo swych długów jest bogatszą od drugiej, a musiałaby, zaciągając pożyczkę komunalną powyżej 50.000 zł. w. a. zasięgać już Sejmowego zezwolenia; druga zaś gmina jest bezwątpienia uboższą i w mniejszym stopniu na kredyt zasługuje, a przecież wolnoby było Bankowi krajowemu udzielić jej w zakresie własnym i bez odniesienia się do Sejmu pożyczki komunalnej nawet do wysokości 100.000 zł. w. a.

Nie można Sejmu pomówić o to, że swą uchwałą z dnia 21. Października 1884. r. zamierzał sankcjonować taką nierówność i nieracjonalność w traktowaniu przytoczonych wypadków.

Wyłuszczone powyżej względy spowodowały tedy komisję, że uchwaliła uznać, iż pożyczki na hipotekę w listach zastawnych i pożyczki na zastaw wartościowych papierów gminom lub powiatom udzielane, a na dodatkach wcale nie oparte, po myśli §. 36. statutu Banku krajowego nie mogą być uważane za pożyczki komunalne, a przeto zastrzeżenie objęte ostatnim ustępem §. 36. tegoż statutu niema zastosowania do obecnego wypadku; — doszedłszy zaś do tego przekonania, nie wchodziła już komisya w merytoryczne ocenienie pytania, czyli w danym razie udzielić lub odmówić należy zezwolenia na zaciągnięcie w Banku krajowym pożyczki, której się gmina miasta Podgórze domaga.

Komisya bankowa wnosi więc, raczy Wysoki Sejm przyjęc do wiadomości niniejsze sprawozdanie, i tem samem uznać, że zastrzeżenie objęte ostatnim ustępem §. 36. statutu Banku krajowego nie ma do obecnego wypadku zastosowania, a przeto Sejm w granicach swej kompetencji nie czuje się powołanym do wypowiedzenia zdania w sprawie przyznania gminie miasta Podgórze pożyczki Banku krajowego w kwocie 30.000 zł. w. a. w obligacyach komunalnych.

Odmiennego zdania była mniejszość komisyi, której wotum osobno się przedkłada.

Lwów w Grudniu 1885.

Przewodniczący:

A. Sapięha.

Sprawozdawca:

Dr. Filip Zuker.

Wyciąg ze statutu Banku krajowego.

III. Pożyczki komunalne.

§. 36.

Bank udzielać będzie pożyczki w obligacjach komunalnych gminom i powiatom:

- a) na spłatę lub ułatwienie spłaty wysoko oprocentowanych długów powiatów, gmin i członków gminy;
- b) na inwestycje i przedsiębiorstwa produkcyjne, oraz na zakładanie lub zasilanie powiatowych zakładów pożyczkowych;
- c) na cele użyteczności publicznej, nie wchodzące w zakres bieżącej gospodarki gminnej.

Przyznanie pożyczki w obligacjach komunalnych nastąpić może tylko za uchwałą Rady nadzorczej Banku krajowego, powziętą na wniosek Dyrekcyi.

Tylko zaliczki lub pożyczki udzielone z funduszków służących na cele publiczne, mogą poprzedzać pożyczki komunalne.

Wyjątek od tego postanowienia może nastąpić jedynie za uchwałą Sejmu, powziętą na wniosek Wydziału krajowego.

Udzielenie pożyczki komunalnej gminom wiejskim, miasteczkom i miastom nie posiadającym osobnych statutów, poprzedzać ma uchwała Rady powiatowej, uznająca istotną użyteczność i potrzebę pożyczki na jeden z celów powyżej wymienionych.

Pożyczki komunalne udzielone gminom, o ile w części lub w całości spłacone być mają za pomocą dodatków do podatków bezpośrednich, podlegają nadto jeszcze zatwierdzeniu przez Wydział krajowy.

Pożyczki komunalne, przewyższające wraz z poprzednio może zaciągniętymi pożyczkami komunalnymi kwotę stu tysięcy (100.000) złotych, udzielane będą tylko za zezwoleniem Sejmu, uchwalonem na wniosek Wydziału krajowego.